

UDK 37

ISSN 2545 - 4439
ISSN 1857 - 923X

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

Scientific Papers

Vol. 30. 2.

KIJ

Vol. 30

No. 2

pp. 277 - 508

Skopje 2019

Global Impact & Quality Factor 1.822 (2017) <http://globalimpactfactor.com/knowledge-international-journal/>

KNOWLEDGE – International Journal

Vol.30.2

March, 2019

KNOWLEDGE

INTERNATIONAL JOURNAL

SCIENTIFIC PAPERS

VOL.30.2

Promoted in Vrnjacka Banja, Serbia

March, 2019

KNOWLEDGE

International Journal Scientific papers Vol. 30.2

ADVISORY BOARD

Vlado Kambovski PhD, Robert Dimitrovski PhD, Siniša Zarić PhD, Maria Kavdanska PhD, Venelin Terziev PhD, Mirjana Borota – Popovska PhD, Cezar Birzea PhD, Ljubomir Kekenovski PhD, Veselin Videv PhD, Ivo Zupanovic, PhD, Savo Ashtalkoski PhD, Zivota Radosavljević PhD, Lasto Spasovski PhD, Mersad Mujevic PhD, Nonka Mateva PhD, Rositsa Chobanova PhD, Predrag Trajković PhD, Dzulijana Tomovska PhD, Nedžad Korajlić PhD, Nebojsa Pavlović PhD, Nikolina Ognenska PhD, Baki Koleci PhD, Lisen Bashkurti PhD, Trajce Dojcinovski PhD, Jana Merdzanova PhD, Zoran Srzentić PhD, Nikolai Sashkov Cankov PhD, Marija Kostic PhD

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

Editor in chief

Robert Dimitrovski, PhD

KNOWLEDGE - International Journal Scientific Papers Vol. 30.2

ISSN 1857-923X (for e-version)

ISSN 2545 – 4439 (for printed version)

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

President: Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD, Skopje (Macedonia)

Vice presidents:

Prof. Robert Dimitrovski PhD, Institute of Knowledge Management, Skopje (Macedonia)

Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)

Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)

Prof. Mersad Mujevic PhD, Public Procurement Administration of Montenegro (Montenegro)

Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting, Zagreb (Croatia)

Members:

- Prof. Aleksandar Korablev PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petersburg State Forest Technical University, Saint Petersburg (Russian Federation)
- Prof. Azra Adajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
- Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolverhampton, (United Kingdom)
- Prof. Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Aziz Pollozhani PhD, Rector, University Mother Teresa, Skopje (Macedonia)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)
- Prof. Branko Boshkovic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Baki Koleci PhD, University Hadzi Zeka, Peja (Kosovo)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of Law, Kragujevac (Serbia)
- Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University “Goce Delcev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Cezar Birzea, PhD, National School for Political and Administrative Studies, Bucharest (Romania)
- Prof. Cvetko Andreevski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Drago Cvijanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Dusan Ristic, PhD Emeritus, College of professional studies in Management and Business Communication, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dimitar Radev, PhD, Rector, University of Telecommunications and Post, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Daniela Todorova PhD, Rector of “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Dragan Kokovic PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dragan Marinkovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)
- Prof. Fadil Millaku, PhD, Rector, University “Hadzi Zeka”, Peja (Kosovo)
- Prof. Fatos Ukaj, University “Hasan Prishtina”, Prishtina (Kosovo)

-
- Prof. Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
  - Prof. Halit Shabani, PhD, University “Hadzi Zeka”, Peja (Kosovo)
  - Prof. Halima Sofradzija, PhD, University of Sarajevo, Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)
  - Prof. Haris Halilovic, Faculty of criminology and security, University of Sarajevo, Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)
  - Prof. Helmut Shramke PhD, former Head of the University of Vienna Reform Group (Austria)
  - Prof. Hristina Georgieva Yancheva, PhD, Rector, Agricultural University, Plovdiv (Bulgaria)
  - Prof. Hristo Beloev PhD, Bulgarian Academy of Science, Rector of the University of Rousse (Bulgaria)
  - Prof. Hristina Milcheva, Medical college, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
  - Prof. Izet Zeqiri, PhD, Academic, SEEU, Tetovo (Macedonia)
  - Prof. Ivan Marchevski, PhD, Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
  - Doc. Igor Stubelj, PhD, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
  - Prof. Ivo Zupanovic, PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)
  - Prof. Ivan Petkov PhD, Rector, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
  - Prof. Isa Spahiu PhD, AAB University, Prishtina (Kosovo)
  - Prof. Ivana Jelik PhD, University of Podgorica, Faculty of Law, Podgorica (Montenegro)
  - Prof. Islam Hasani PhD, Kingston University (Bahrein)
  - Prof. Jova Ateljevic PhD, Faculty of Economy, University of Banja Luka, (Bosnia & Herzegovina)
  - Prof. Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO , Bitola (Macedonia)
  - Prof. Jonko Kunchev PhD, University „Cernorizec Hrabar“ - Varna (Bulgaria)
  - Prof. Jelena Stojanovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
  - Prof Karl Schopf, PhD, Akademie fur wissenschaftliche forchung und studium, Wien (Austria)
  - Prof. Katerina Belichovska, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Krasimir Petkov, PhD, National Sports Academy “Vassil Levski”, Sofia (Bulgaria)
  - Prof. Kamal Al-Nakib PhD, College of Business Administration Department, Kingdom University (Bahrain)
  - Prof. Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Larisa Velic, PhD, Faculty of Law, University of Zenica, Zenica (Bosnia and Herzegovina)
  - Prof. Lujza Grueva, PhD, Faculty of Medical Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Lazar Stosic, PhD, Association for development of science, engineering and education, Vranje (Serbia)
  - Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)
  - Prof. Lence Mircevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
  - Prof. Ljubomir Kekenovski PhD, Faculty of Economics, UKIM, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Ljupce Kocovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
  - Prof. Marusya Lyubcheva PhD, University “Prof. Asen Zlatarov”, Member of the European Parliament, Burgas (Bulgaria)
  - Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)

-
- Prof. Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
  - Prof. Mirjana Borota-Popovska, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Mihail Garevski, PhD, Institute of Earthquake Engineering and Engineering Seismology, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Mitko Kotovchevski, PhD, Faculty of Philosophy, UKIM, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Milan Radosavljevic PhD, Dean, Faculty of strategic and operational management, Union University, Belgrade (Serbia)
  - Prof. Marija Topuzovska-Latkovikj, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Marija Knezevic PhD, Academic, Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
  - Prof. Margarita Bogdanova PhD, D.A.Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
  - Prof. Mahmut Chelik PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
  - Prof. Marija Mandaric PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
  - Prof. Marina Simin PhD, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
  - Prof. Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
  - Prof. Mitre Stojanovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
  - Prof. Miodrag Smelcerovic PhD, High Technological and Artistic Vocational School, Leskovac (Serbia)
  - Prof. Nadka Kostadinova, Faculty of Economics, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
  - Prof. Natalija Kirejenko PhD, Faculty For economic and Business, Institute of Entrepreneurial Activity, Minsk (Belarus)
  - Prof. Nenad Taneski PhD, Military Academy “Mihailo Apostolski”, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Nevenka Tatkovic PhD, Juraj Dobrila University of Pula, Pula (Croatia)
  - Prof. Nedzad Korajlic PhD, Dean, Faculty of criminal justice and security, University of Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)
  - Prof. Nikolay Georgiev PhD, “Todor Kableskov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
  - Prof. Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
  - Prof. Nishad M. Navaz PhD, Kingdom University (India)
  - Prof. Oliver Iliev PhD, Faculty of Communication and IT, FON University, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Oliver Dimitrijevic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
  - Prof. Paul Sergius Koku, PhD, Florida State University, Florida (USA)
  - Prof. Primoz Dolenc, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
  - Prof. Predrag Trajkovic PhD, JMPNT, Vranje (Serbia)
  - Prof. Petar Kolev PhD, “Todor Kableskov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
  - Prof. Pere Tumbas PhD, Faculty of Economics, University of Novi Sad, Subotica (Serbia)
  - Prof. Rade Ratkovic PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)
  - Prof. Rositsa Chobanova PhD, University of Telecommunications and Posts, Sofia (Bulgaria)
  - Prof. Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
  - Prof. Rumen Stefanov PhD, Dean, Faculty of public health, Medical University of Plovdiv (Bulgaria)
  - Prof. Sasho Korunoski, Rector, UKLO, Bitola (Macedonia)

-
- Prof. Sashko Plachkov PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
  - Prof. Snezhana Lazarevic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
  - Prof. Stojan Ivanov Ivanov PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
  - Prof. Snezana Stoilova, PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
  - Prof. Stojna Ristevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
  - Prof. Suzana Pavlovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
  - Prof. Sandra Zivanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
  - Prof. Shyqeri Kabashi, College “Biznesi”, Prishtina (Kosovo)
  - Prof. Trayan Popkochev PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
  - Prof. Todor Krystevich, Vice Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
  - Prof. Todorka Atanasova, Faculty of Economics, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
  - Doc. Tatyana Sobolieva PhD, State Higher Education Establishment Vadiym Getman Kiyev National Economic University, Kiyev (Ukraine)
  - Prof. Tzako Pantaleev PhD, NBUniversity, Sofia (Bulgaria)
  - Prof. Violeta Dimova PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
  - Prof. Volodymyr Denysyuk, PhD, Dobrov Center for Scientific and Technological Potential and History studies at the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)
  - Prof. Valentina Staneva PhD, “Todor Kableshev” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
  - Prof. Vasil Zecev PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
  - Prof. Venus Del Rosario PhD, Arab Open University (Philippines)
  - Prof. Yuri Doroshenko PhD, Dean, Faculty of Economics and Management, Belgorod (Russian Federation)
  - Prof. Zlatko Pejkov, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
  - Prof. Zivota Radosavljevik PhD, Dean, Faculty FORCUP, Union University, Belgrade (Serbia)
  - Prof. Zorka Jugovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)

REVIEW PROCEDURE AND REVIEW BOARD

Each paper is reviewed by the editor and, if it is judged suitable for this publication, it is then sent to two referees for double blind peer review.

The editorial review board is consisted of 45 members, full professors in the fields 1) Natural and mathematical sciences, 2) Technical and technological sciences, 3) Medical sciences and Health, 4) Biotechnical sciences, 5) Social sciences, and 6) Humanities from all the Balkan countries and the region.

Contents

COMMON CORE STANDARDS IN U.S AND THE NEEDS OF PUBLIC EDUCATION IN MACEDONIA	293
Agim Poshka	293
IMPLEMENTATION CAPACITY FOR INCLUSIVE EDUCATION IN THE MIDDLE EAST ...	297
Aleksandra Shumar.....	297
EVALUATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS	301
Mirsada Čajlaković.....	301
Nermina Okić	301
DEVELOPMENT OF THE EDUCATION PROCESS AND NOWADAYS SCIENTIFIC KNOWLEDGE AGAINST THE GLOBALIZATION PROCESS	307
Evjonda Pylli	307
WEB-BASED INFORMATION SYSTEMS FOR SURVEYS OF THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION (ROUNDUP)	311
Kristina Kilova	311
PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL ETHICS OF TEACHERS.....	315
Gorica Popovska Nalevska.....	315
Filip Popovski.....	315
INCLUSIVE EDUCATION IN BULGARIA: SUCCESSES AND CHALLENGES.....	321
Natalia Georgieva	321
PROJECTS FOR PROACTICE EDUCATIONAL TECHNOLOGY FOR DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN PRESCHOOL AND HIGHER EDUCATION.....	327
Vasilena Spasova.....	327
EFFECTIVENESS OF THE PENALTY SYSTEM IN THE CONTEMPORARY BULGARIAN SCHOOL	333
Hristina Popova	333
METHODS FOR STIMULATION OF ACTIVE LEARNING IN STUDENTS.....	339
Iskra Petkova	339
APPRECIATION OF THE METHOD.....	345
"PRACTICAL EDUCATION IN A REAL WORKING ENVIRONMENT"	345
Binnaz Asanova.....	345
MANAGING AT MICRO LEVEL IN A CLASSROOM.....	351
Gjorgjina Kimova	351
Elenica Sofijanova.....	351
INCLUSION OF A PARENT IN THE CONSTRUCTION OF THE PRESCHOOL EDUCATION AND EDUCATION COURSULUM.....	357
Dzulzada Ajvazi-Rama.....	357
CREATIVE STIMULATING ENVIRONMENT FOR LEARNING AND DEVELOPMENT	363
Vasko Lazarevski	363
Jasmina Dicevic.....	363
THE CURRICULUM PROJECT - MEANS FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES IN SCHOOLS IN THE INITIAL SCHOOL.....	367
Iva Andonova Stamenova.....	367
RELIGIOUS EDUCATION DURING THE FIRST CYCLE OF PRIMARY EDUCATION IN SERBIA	373
Vesna Lj. Minic	373
Marija M. Jovanovic.....	373
MOTIVATION OF STUDENTS FOR ACTIVE PARTICIPATION IN PRACTICAL TRAINING	379
Ruska Paskaleva	379
Danelina Vacheva.....	379

PRACTICAL GUIDELINES AND RULES FOR EFFECTIVE PEDAGOGICAL COMMUNICATION AND INTERACTION IN THE MEDICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTION		385
Hristina Milcheva		385
INJURES FOR WHICH FIRST AID IS NEEDED IN THE SCHOOL: CAN THE TEACHERS MAKE THE FIRST AID?		389
Lidija Kamcheva-Panova		389
Gordana Kamcheva Mihailova		389
SELF-CARE IN CHILDREN WITH MILD COGNITIVE IMPAIRMENTS		397
Aleksandra Đurić-Zdravković		397
Mirjana Japundža-Milisavljević, ...		397
Biljana Milanović-Dobrota		397
LEVEL OF TOLERANCES BY CHANGING EMPLOYEES IN PRE-SCHOOL INSTITUTIONS IN KOSOVO		403
Dzulzada Ajvazi-Rama		403
STUDENT’S DIGITAL-MEDIA LITERACY IN MATHS AND SCIENCE HIGH SCHOOL “SERGEY KOROLYOV”, BLAGOEVGRAD		409
Vanya Alexieva		409
IMPROVE TEACHING PROCESS IN LEARNING GEOMETRIC KNOWLEDGE IN THIRD GRADE WITH THE ASSISTANCE OF PROJECT ACTIVITIES		413
Valentina Ivanova Chileva		413
ANALYSIS OF THE THIRD GRADE STUDENTS’ ATTITUDE ON TRAINING WITH GEOMETRY VARIOUS PROBLEMS		417
Gergana Hristova		417
“THE ROOM OF MYSTERIES” PROJECT FOR THE THIRD GRADE		423
Gabriela Kirova		423
THE ROLE AND IMPORTANCE OF DRAMA METHOD IN THE EDUCATION PROCESS ...		427
Osman Emin		427
STUDENTS' COMPETENCIES IN THE TEACHING VISUAL ART		433
Vojislav Ilić		433
Andrijana Šikl-Erski		433
Tamara Stojanović-Đorđević		433
TASKS FOR DEVELOPMENT OF THE OBSERVABILITY IN ELECTRONIC MUSIC TEXTBOOK FOR THE 4TH GRADE OF THE BULGARIAN GENERAL EDUCATION SCHOOL		439
Krasimira Georgieva Fileva – Ruseva		439
PEDAGOGICAL PROBLEMS OF WORKING ON FOUR SKETCHES FOR A SYMPHONIC ORCHESTRA BY DIMITAR NENOV IN THE CURRICULUM IN ORCHESTRA CONDUCTING BY PIANO		447
Gueorgui Patrikov		447
THE REPERTOIRE IN FOLK SINGING TRAINING AS AN OPPORTUNITY FOR CREATING CREATIVITY IN STUDENTS MINDS - THE FUTURE TEACHERS		453
Galya Petrova-Kirkova		453
EDUCATIONAL AND THEMATIC REVIEW OF FOLKLOR IN MUSIC TRAINING IN KINDERGARDEN		459
Tsvetanka Kostadinova Kolovska		459
PREVENTIVE „NON-EXISTENT ANIMAL" DRAWING FOR THE STUDY OF AGGRESSION IN CHILDREN OF PRIMARY SCHOOL AGE BY DECIMATING THE SYMPTOMS ACCOMPANYING „COGNITIVE DISMODERATE INTERCOURSE”		465
Vesela Ivanova Bozhkova		465
COMPARATIVE ANALYSIS OF SOME PSYCHOLOGICAL INDICATORS FOR STUDENTS FROM THE UNWE TABLE TENNIS AND MASS AEROBICS CLASSES		473
Elena Moneva		473

Iva Barova	473
EXPERIENCE ANALYSIS OF PROBLEMS RELATED TO THE SELECTION OF STUDENTS-ATHLETES IN REPRESENTING UNIVERSITY TEAMS IN THE MEDICAL UNIVERSITY – PLOVDIV	477
Kostadin Kanalev	477
Todor Stoev	477
Kiril Kableshev.....	477
DIFFERENCES IN THE LEVEL OF PHYSICAL PREPARATION AMONG 13-14-YEAR-OLD FOOTBALL PLAYERS ACCORDING TO THEIR POSITION	481
Yusuf Gorelski.....	481
Larisa Kasabova	481
SOFIA UNIVERSITY’ STUDENTS’ PHYSICAL ACTIVITY LEVELS AND THEIR OPINION ABOUT THE USE OF SMART DEVICES IN SPORT CLASSES	487
Boryana Tumanova.....	487
THE SHOOTING EFFECTIVENESS OF STUDENTS FROM THE SU WOMEN BASKETBALL TEAM.....	493
Iren Peltekova.....	493
A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE CURRICULA OF PHYSICAL EDUCATION FOR LOWER GRADES OF ELEMENTARY SCHOOL IN BOSNIA AND HERZEGOVINA AND GERMANY	499
Estela Hadžikadunić	499
SOFIA UNIVERSITY "ST. KLIMENT OHRIDSKI" STUDENTS’ EXPERIENCE IN VOLUNTEERING AND OPPORTUNITIES FOR ITS PROMOTION.....	503
Petya Hristova.....	503

MANAGING AT MICRO LEVEL IN A CLASSROOM

Gjorgjina Kimova International Slavjanic University, G.R. Derzhavin, Sveti Nikole, Bitola, Republic of Macedonia,
ginakimova@yahoo.com**Elenica Sofijanova**Faculty of Economics University "Goce Delcev" Shtip, Republic of Macedonia,
elenica.sofijanova@ugd.edu.mk

Abstract: Managing as a necessary need of modern time focused on the management of activities aimed at achieving goals is present in all areas of social life, has special importance in education. Education as the basis for the future development of individuals and from the initial levels of education should reflect in students proper management of their own behavior and their own efforts towards achieving school success. This management process starts at the micro level at the classroom level, where the teacher through the ways of managing in the classroom solves problems, focuses on learning, correct behavior and achieving sets of goals. This is the basis in which students build values for life, and will be the basis for their own management of their lives. The management of the classroom actually represents the coordination of the activities of the students of the classes and their overall behavior in order to make learning as productive and of course to build knowledge and behaviors that are set as desired goals. Classroom management is particularly specific because each student is different from everyone else, the school is not voluntary, only compulsory by society and because students are unpredictable and respond to teacher activities in different ways. There are two main characteristics of classroom management: preventing problems before they occur and reacting to problems once they occur. Many management issues can be prevented by following students' activities by analyzing how classroom environment is used by establishing daily procedures, routines and rules by appropriately monitoring and structuring activities by communicating the importance of learning, providing timely feedback and timely collaboration of teachers and parents.

Classroom management is more than repairing the foul reactions of individual students, more than a strict discipline. Classroom management refers to the co-ordination of multiple goals, both cognitive as well as affective and psychomotoric, and from here the series of task assignments and learning activities, so that learning is done as simple and productive as possible. Therefore, educators sometimes describe good managing as creating a positive learning environment, because the term refers to the overall activities of all subjects in the classroom, directed towards goals and learning expectations. In general, classroom management involves the behavior of learners and learning process and when talking about the learning environment, it means in the whole "feeling" in the classroom.

There are many ways to deal with classroom issues when they occur, and the choice depends on the nature of the problem. Including strategies for conflict resolution is of great importance. Regardless of the strategies that the teacher uses depending on his experience, it is important to have in mind their ultimate goal: to enable achievement of goals, and to make learning as effective as possible.

Keywords: Management, classroom, learning, conflicts

МЕНАЦИРАЊЕ НА МИКРО НИВО ВО УЧИЛНИЦА**Ѓорѓина Кимова**Меѓународен Славјански Универзитет „Г.Р.Державин“, Свети Николе, Битола, Република
Македонија, ginakimova@yahoo.com**Еленица Софијанова**Факултет за економија, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Македонија,
elenica.sofijanova@ugd.edu.mk

Резиме: Менаџирањето како неопходна потреба на современото време фокусирано на управување на активностите насочени кон оставување на цели е присутно во сите подрачја на општественото живеење, а посебно значење има во образованието. Образованието како основа за иден развој на поединците уште од почетните нивоа на образование, треба да отсликува кај учениците правилно управување со сопственото однесување и сопствените напори кон постигнување на училишен успех. Тој процес на менаџирање почнува на микро ниво на ниво на училишната, каде наставникот преку начините на менаџирање во училишната ги решава проблемите, фокусира кон учење, модифицира правилно однесување и оставува цели. Ова е основата преку која учениците градат вредности кои ќе ги

усовршуваат доживотно, и ќе претставуваат основа за сами да го менаџираат својот живот и индина. Управувањето со училишната всушност претставува координирање на активностите на учениците на часовите и нивното целокупно однесување за да се направи учењето што е можно продуктивно и секако да се изградат знаења и однесувања кои се поставени како посакувани цели. Менаџирањето во училишната е посебно специфично затоа што секој ученик е посебен и различен од сите други, училиштето не е доброволно, туку задолжително од страна на општеството и затоа што учениците непредвидливи и реагираат на активностите на наставниците на различни начини. Постојат две главни карактеристики на менаџментот во училишната: спречување на проблеми пред да се појават и реагирање на проблеми откако ќе се појават. Многу проблеми во управувањето може да се спречат со следење на активностите на учениците, со анализа на тоа како се користи просторот во училишната, преку воспоставување на секојдневни процедури, рутини и правила, со соодветно следење и структурирање на активностите, преку соопштување на важноста на учењето, обезбедување на навремени повратни информации и навремена соработка на наставниците и родителите.

Менаџментот во училишната е повеќе од поправка на погрешни реакции на поединци ученици, повеќе од строга дисциплина. Управувањето во училишната се однесува на координирање на повеќе поставени цели, како когнитивни, така и афективни и психомоторни, а од тука се наведуваат и низата на комплеси на задачи и активности за учење, така што учењето да се направи што е можно поедноставно и продуктивно. Затоа, едукаторите понекогаш го опишуваат доброто управување како создавање на позитивна средина за учење, бидејќи терминот се однесува на целокупните активности и на сите субјекти во училишната, насочени кон целите и очекувањата за учење. Генерално менаџирањето во училишната ги опфаќа однесувањето на учениците и учењето на учениците, и кога зборува за средината за учење, се мисли на целокупното "чувство" на училишната како целина.

Постојат повеќе начини на справување со проблемите во училишната откако ќе се случат, а изборот зависи од природата на проблемот. Големо значење има вклучувањето на стратегии за решавање на конфликти. Без оглед на тактиката што наставникот ја користи зависно од неговото искуство, важно е да се има предвид нивната крајна цел: да се овозможи постигнување на целите, а тоа е учењето да биде што е можно по ефективно.

Клучни зборови: Менаџирање, училишната, учење, конфликти

1. ВОВЕД

Менаџирањето во образовниот процес, посебно на ниво на училишната е специфичен начин на управување. Специфичната тежина на управување, бара посебни обуки и искуство, поради фактот дека се работи заоблик на управување со збир од над дваесет различни личности во училишната без лична доброволна заедничка цел, а кои истовремено треба да бидат насочени низ активности кон оставрување на поставени цели. Целите на наставата се главен двигател на целокупната комуникација и на сите специфични активности. Комуникацијата како основно средство за менаџирање на активностите и однесувањето треба да биде соодветно прилагодена кон секој ученик поединечно. Комуникацијата служи за широк спектар на управувања во училишната, почнувајќи од поставување на соодветни задачи и активности во наставниот процес за стимулирање на мислењето на учениците, организирање правила и рутини во училишната, до управување со несоодветно однесување на учениците. Таа е есенцијата на менаџирањето на наставата и е посебно ефективна ако продуцира високо ниво на интеракција помеѓу сите субјекти во едукативниот процес, насочена кон постигнување на поставените цели како од когнитивен, така и од афективен и психомоторен аспект.

2. МЕНАџИРАЊЕ ВО УЧИЛНИЦА

Менаџирањето во училишната е предизвик од неколку причини. Прво, секој ученик е различен од сите други, со различни способности, различни интереси и различни потреби. Исто така секој поеднец има посебен начин на разбирање на училишните теми, проблеми и задачи. Во секој момент на секој ученик му треба нешто друго - различни информации, соодветни упатства, различни видови на мотивирање.

Друга причина што управувањето со училишната е предизвик е тоа што наставникот не може да предвиди сè точно што ќе се случи во класот. Добро планираната наставна единица може да потрае помалку од очекуваното, а професорот мора да најде импровизација за да го пополни предвиденото време. Од друга страна, непланиран момент може да стане прекрасна мотивација, со одржлива дискусија меѓу учениците и да предизвика да се намалат претходните планирања за да се следи текот на новата дискусија и од неа да се извадат новите цели.

Трета причина за посебноста на менаџментот во училишната е тоа што учениците формираат сопствени мислења и перцепции за наставата кои не се во согласност со тие на професорот. Од една стана охрабрувањето на срамежлив ученик може да изгледа за самиот ученик како "присилно учество", а за други кои сакале да учествуваат и да бидат прашани, да се чувствуваат игнорирани. Тежок е балансот на

сите потреби, интереси и желби на учениците во координација со поставените обигаторни цели на наставата.

Следно, на најшироко, општествено ниво, управувањето во училиницата има многу голема тежина, бидејќи јавното образование не е доброволно, туку *задолжително* и присуството на учениците во училиница не е знак, сам по себе, дека сакаат да бидат дел од училиницата и дека сакаат да ги остваруваат предвидените цели. Наместо тоа, присуството на учениците е само знак дека постои можност професорите да ги *мотивираат* учениците за заеднички активности насочени кон планираните цели. Таа е таа единствена можност која треба да се искористи низ менаџирањето. Некои ученици, сами по себе уживаат во поучувањето во училиште, а повеќето уживаат како резултат на напорната работа на професорите за да ги мотивираат и да направат животот во училиницата пријатен и интересен, поконкретно поради успешното менаџирање и создавање на позитивна средина.

3. АКТИВНОСТИ ЗА УСПЕШНО МЕНАџИРАЊЕ ВО УЧИЛНИЦА

Низ поголем број на истражувања, кои се занимаваат со проблематиката на менаџирање на ниво на училиница се синтетизирани следните специфични активности за успешното менаџирање во училиница:

1. Спречување на проблеми во управувањето низ фокусирање на учениците кон ефикасно учење- тоа се постигнува најпрво со соодветно *уредување на просторот со мебел и со интересни и нови материјали* во училиницата на начин кој го поттикнува фокусот на учење што е можно повеќе. Изгледот на училишните сидови и како се пополнети може да влијаат на расположението и на чувството во училиница. Многу постери, слики го прават просторот интересен и тој може да се користи за поддршка на наставните програми и за олеснување на работа на учениците. Но, премногу прикази, може да изгледаат збунувачки или да го одвлекуваат вниманието особено во физички помала училиница. Во оваа насока треба да се остави отворен простор со што се овозможува флексибилност за да одговори на идеите и потребите на наставната програма што се појавуваат во тек на годината. Истото се однесува и на работи со висок степен на одржување, како што се аквариуми, миленичиња и растенија. Овие можат извонредно да служат како помагала за учење, соодветно на темите кои се работат и се препорачува да бидат само привремено. Добра стратегија е постепено да се украсуваат сидовите или огласната табла со учество на учениците. *Во однос на компјутери и техничка опрема во училиницата* се препорачува да има само неколку и нивното поставување да биде однапред определено на локацијата на местата за напојување и кабел. Откако ќе биде поставена локацијата на компјутерите, локациите за клупи, полици за широка употреба и други подвижни предмети може да се користат повеќе разумно, за да се минимизира и да се избегне непотребно губење на вниманието и време. Понатаму, посебно значајна е *видливоста и интеракциите со учениците-поучувањето* се олеснува ако мебелот и просторот овозможува да се видат сите ученици и да се комуницира со нив на добро растојание. Обично тоа значи дека главниот, централен дел - треба да биде што е можно отворен и колку што е можно простран. Начинот на сместување понекогаш зависи од степенот на одделението или предметната област. Ако се работи за предметна настава се преферира специјализирана училиница прилагодена за потребите на предметот. Се препорачува ротирање на учениците во седењето во зависност од потребите или кога треба поголема интеракција [1]. Варијации постојат зависно од нивото на одделение, наставните предмети, филозофијата на образование на самиот професор, и секако големината на училиницата и достапниот мебел. Без оглед на аранжманот, важна е потребата на планираното предавање со фокусот на задачите за учење и минимизирање на шансите одвлекување на вниманието.

2. Воспоставување дневни процедури-рутини и правила-Процедури или рутини се специфични начини за водење на заеднички, повторувачки активности на учениците во училиницата. Пример тие вклучуваат проверка на дневно присуство, бележење на ученици кои пристигнуваат подоцна, или давање дозвола за напуштање на училиницата. Академските процедури вклучуваат начини на проверување на дневни домашни задачи, начини за стекнување на вниманието на наставникот (на пример, со подигнување рака и чекање), започнување на зададени активности и активности за "слободен избор" по завршувањето на задачата. Процедурите служат во голема мера за практична цел која се однесува на непречено правење на задачи и активности со поставена цел во училиница, каде што активностите на многу поединци треба да бидат координирани во ограничено време и простор. Како такви, постапките се повеќе вид на социјални конвенции отколку како морални правила. Тие се облик на почитување на директен договор за тоа што е етички правилно или етички пожелно да се направи во училиницата[2].

За разлика од процедурите или рутините, *правилата* изразуваат стандарди на однесување за кои индивидуално учениците треба да преземат одговорност. Иако тие се вид процедури кои помагаат во осигурување на ефикасноста во училиницата, тие навистина служат за поттикнување на учениците да бидат одговорни за учењето и за покажување на почит еден кон друг.

Пример за правила на училиницата:

Однесување кон другите со учтивост и култура; Обезбедување на потребните материјали во училиница и соодветно извршување на задачите; навременост за училишните и други активности; внимателно слушање на професорот и на и другите кога зборуваат; следење на сите училишни правила.

3.Еден од најдобрите начини за спречување на проблемите во управувањето е континуирано **структурирање на наставни содржини или активности**. Оваа цел зависи од следните главни стратегии: избор на задачи или активности на соодветно ниво на тежина за учениците, управување со паузи, обезбедување на проток на активности, давање навремени повратни информации, комуницирање со родителите и соодветно решавање на конфликти и проблеми.

Избирање задачи на соодветно ниво на тежина-учениците најверојатно ќе се вклучат во учењето кога задачите се со умерена тежина, ниту премногу лесно, ниту премногу тешко, а со тоа ниту здодедни, ниту фрустрирачки [3]. Посебно значајно е постепен премин од полесно кон потешки се додека учениците не научат да се соочуваат со предизвици. Значаење имаат и "автентични" задачи за учење - оние што личат на активности од реалниот свет, како што се учење за возење на автомобил или за готвење оброк и кои претставуваат различни комплексни задачи истовремено.

Управување со паузи-Паузите помеѓу активностите честопати се полни со одвлекување на вниманието и "изгубено" време, и се време кога може да се случи несоодветно однесување. Дел од проблемот е суштински за паузите: учениците можеби ќе треба да чекаат пред да започне новата активност, се досадуваат во оној момент кога професорот е преокупиран со уредување материјали за нова активност. Затоа наставниците треба да организираат материјали колку што е можно порано, за да се минимизира времето потребно за да започне нова активност. Втора, посложена можност е да се научат учениците на начини на управување со сопственото однесување за време на паузи[4]. Да се научат да ги почитуваат правила, да го следат сопственото ниво на звук, да внимаваат на поставената цел.

Одржување на проток на активности-Управувањето во училиницата е навистина тешко за одржување на активностите на сите ученици. проблемот е што никогаш не се случува само "еден" настан во исто време, дури и ако само една активност е формално планирана. На пример, треба да има класна дискусија на одредена тема, но индивидуалните учесници ќе имаат различни искуства во секој момент. Неколку ученици може да слушаат и да даваат коментари, на пример, други можат да го планираат она што сакаат да го кажат и да ги игнорираат актуелните говорници, трети може да бидат во размислување за она што го кажал претходниот говорник, а има и такви кои можеби размислуваат за неповрзани работи – на тоалет, храна и сл. Добро решение е професорот да биде свесен дека секогаш постојат овие случаи. Свесноста не значи дека ќе се фокусира на сите истовремени активности со подеднаква грижа, но само дека останува свесен дека постојат повеќе активности, однесувања и настани до одреден степен. Во одреден момент, на пример, може да биде фокусиран на помагање на ученик, но исто забележува и контролира дека започнал несоодветен разговор од друга страна страна на училиницата. Во овој контекст, вистинита е поговорката, "да се има очи во задниот дел од главата". Истражувањата покажуваат дека искусни професори имаат поголема веројатност да покажат свесност за овие работи од неискусните професори и дека овие квалитети се поврзани со успешно управување со училиниците[5].

Давање навремени повратни информации-Терминот повратни информации, кога се користи од страна на едукаторите, се однесува на давање на одговори на учениците за нивните перформанси и однесување. Повратните информации се од суштинско значење како треба учениците понатаму да учат и какво однесување да развијат во училиницата. Но, повратните информации можат да бидат целосно ефективни доколку се понудат што е можно поскоро, кога се уште се релевантни за задачата или активноста која ја работат [6]. Оценка на тестот е повеќе информативна веднаш после завршувањето на тест отколку по месечно одложување, кога учениците може да заборават поголем дел од содржината на тестот. Често, задачите и тестовите бараат подолго време за обработка: мора да се прочитаат, да се додадат коментари на секој одговор и за секој труд поединечно. Прекумерното време за проценка на работата на учениците може да ја намали корисноста на оценките на наставниците за учениците. Денес посебно за тестовите голем број на компјутерски програми се достапни за да помогнат во овој предизвик. Чест начин да се развие добар опис е ученичкото портфолио, што претставува компилација на работата на ученикот. Истото важи и за коментари за позитивно или негативно однесување на ученикот: слушањето директен комплимент или критика го олеснува и влијае на модифицирањето на однесувањето, и му овозможува повеќе и посилено да влијае на ученикот. Општ принцип е јасен:повратните информации имаат тенденција да влијаат подобро кога се *навремени*.

Комуницирање со родителите-Бидејќи родителите и старателите во одредена смисла ги "донираат" своите деца во училиштата професорите се одговорни да ги информираат родителите и да бидат вклучени во која било мера практично во работата на училиштето. Речиси, сите родителите разбираат дека училиштата првенствено се наменети за поучување. Деталната комуникација може го збогати разбирањето на родителите за тоа како учи одредено дете и да им се покаже точно што прави нивното дете. Таквото разбирање за возврат ги поттикнува родителите да го поддржат учењето на детето за да

биде посигурно. Постојат различни начини за комуникација со родителите, секоја со предности и ограничувања:

- Редовен билтен во училишната: Билтенот воспоставува врска со родителите или старателите со помал напор од наставникот низ информирање за посебните теми и материјали што им се потребни на учениците, како и за важни датуми (како неработни денови, за излети и екскурзии и сл).
- Телефонски повици: Главната предност на телефонирањето е неговата непосредност и индивидуалност. Сепак, телефонските повици не се ефикасен начин за информирање на родителите за настани или активности кои се заеднички. Индивидуалноста на телефонирањето може да се објасни како метод кога ученикот има проблем кој е итен или невообичаен - како кога тој пропуштил тест, пропуштил часови, или има неправилно однесување .
- Состаноци за родители и наставници: Повеќето училишта ги распоредуваат на периодични времиња - честопати во термини после настава , кога наставниците кратко се сретнуваат со родителите. Под добри услови, тие имаат богатството на комуникација што е можно само во лице-в-лице средби. Бидејќи состаноците се достапни за сите родители, тие не треба да се фокусираат на индивидуални однесувања или индивидуални академски проблеми, туку на генерални видувања, а честопати помагаат да се изгради блискост и разбирање помеѓу родителите и професорот. Понекогаш, се разгледуваат и **портфолија** или друга архива на акумулирани материјали на учениците[7].

Денес најчесто е застапен начинот на информирање преку *формирање на групи* од затворен карактер на социјалните мрежи посебно на фејсбук.

Решавање на конфликти и решавање на проблеми-Кога се случуваат *конфликти* меѓу учениците, ќе требаат поактивни стратегии кои се фокусираат на разрешување на конфликти, за намалување на несогласувањата кои перзистираат со тек на времето. Стратегиите за решавање конфликти кои ги користат наставниците имаат тенденција во имаат два дела[8]. Прво, тие вклучуваат *начини* за идентификување на прецизен "проблем". Второ, тие го потсетуваат ученикот на очекувањата во училишната и на правилата со едноставна јасност. Кога се користат заедно, стратегиите не само што ги намалуваат конфликтите меѓу наставникот и поединецот, исто така обезбедуваат модел за другите ученици да ги следат кога имаат свои несогласувања. Посебно значење има активното слушање на ученикот, објаснувањето на последиците и да се внимава за *пребрзо* да не се оди кон решавање на проблемот со совети, упатства или казнување. Избрзаното реагирање со решенија може прерано да ја исклучи комуникацијата и да остави со неточни впечатоци за изворот или природата на проблемот, и за неговото решавање[9].

4.ЗАКЛУЧОК

Менаџирањето во училишната е посебен облик на управување со активностите во училишната и посебен предизвик поради тоа што секој ученик е различен од сите други, не може да предвиди сè точно што ќе се случи во класот, учениците ги доживуваат случувањата на свој сопствен начин, и не се доброволно присутни, туку задолжително е нивното присуство во училишната. Во оваа смисла големо значање има правилното менаџирање на активностите низ фокусирање на учениците кон ефикасно учење-најпрво со соодветно уредување на просторот со мебел и со интересни и нови материјали, со добра видливоста и интеракциите со учениците, Воспоставување дневни процедури-рутини и правила и нивно почитување, Избирање задачи на соодветно ниво на тежина, Управување со паузите, Одржување на правилен проток на активности, Давање навремени повратни информации, добро комуницирање со родителите и правилно ешавање на конфликти и на проблеми.

Правилното менаџирање во училишната како управување на активностите и однесувањата во процесот на поучување и учење има значење, не само за остварување на едукативните цели, туку и за изградување на личноста на ученикот во целост, како и за самоменаџирање на нивната иднина .

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Aleed, Y. Effects of Education in Developing Countries". Journal of Construction in Developing Countries, pp.21-22, 2016
- [2] Barry, W.J., Challenging the Status Quo Meaning of Educational Quality: Introducing Transformational Quality (TQ) Theory©. Educational Journal of Living Theories. pp.4, 27-29, 2012
- [3] Helman, D., Constructivist Discipline for a Student Centered Classroom.. Academic Exchange Quarterly, pp.57-58,2017
- [4] Heimann, M., Strid, K., Smith, L., Tjus, T., Ulvund, S., & Meltzoff, A., Exploring the relation between memory, gestural communication, and the emergence of language in infancy: a longitudinal study. *Infant and Child Development*, 15(3), pp.233-249, 2006

- [5] Jones, V. & Jones, L. *Comprehensive classroom management: Creating communities of support and solving problems, 6th edition*. Boston: Allyn & Bacon. pp.51-52, 2006
- [6] Kohn, A. *Beyond discipline: From compliance to community*. Reston, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. pp.19-20,2006
- [7] Sperduti, V. Internalization as Westernization in Higher Education. *Comparative & International Education* 9 pp.14-15,2017
- [8] Интернет извор <www.teachnet.com> пристапено 22.01.2019
- [9] Интернет извор www.theteachersguide.com/ClassManagement.htm пристапено 15.01.2019